

La essa sonora i la sorda

JAUME VALLCORBA I ROCOSA

En català, la essa pot ser sorda o sonora segons el so amb què la pronunciem. És sonora la essa del mot *rosa* si ens referim a la flor d'aquest nom i és sorda la *s* de *rossa*, femení de *ros*, color del cabell.

Ací, però, volem referir-nos al fet que hi ha esses sordes que esdevenen sonores en determinades circumstàncies. Així la *s* final del mot *quant* la fem sorda si pronunciem aquesta paraula tota sola o bé si diem *quant* *coses!* Però aquella mateixa *s* se'ns converteix en sonora quan pronunciem el conjunt *quant* *ànimes?* Aquest fet fonètic, la sonorització en determinades circumstàncies contextuais, succeeix quan es produeix un determinat contacte entre els sons de dues paraules que pronunciem seguides en un discurs; es produeix, doncs, en determinats enllaços fònics.

Per això, parlant, distingim quan ens diuen «els astres indicats» de quan ens parlen de «els sastres sindicats».

Primer de tot concretarem que aquesta sonorització es produeix quan una paraula acabada en *s* va seguida d'una altra començada en vocal. Així, en les frases «aquest porus està infectat» o «un porus obert» pronunciem sonora la *s* final de *porus* perquè el mot següent comença amb una vocal. Aquesta sonorització la promou el fet que les vocals són, totes, sonores; quan la *s* hi entra en contacte se sonoritza.

També són sonores determinades consonants, com ara la *b*, la *d*, i la *g*. Per això, sonoritzem la *s* final de *noies* en *noies bones*, *noies dèbils*, *noies grans*. I no la sonoritzem en contacte amb consonants sordes; per exemple, la *p* o la *t*: *noies pobres*, *noies tendres*.

Aquesta sonorització de la *s* en contacte amb la consonant sonora següent es produeix també a l'interior d'un mot. Per exemple, la *s* de *esberlar*, *esdevenir* i *esguerrar*, també les pronunciem sonores.

Són també sonores la *s* dels mots *enfonsar* i *endinsar*, encara que les escriguem amb *s* i no amb *z*, perquè provenen de *fons* i *dins* seguides de vocal. També sonoritzem la *s* dels mots començats en *trans* (*transacció*, *transigent*, i, és clar, *intransigent*, etc.).

És important que ho tinguem molt en compte. Hi ha locutors que pronuncien erròniament sorda la *s* de *endinsar* i *enfonsar* i pronuncien igual *els avis* i *els savis*.

Evidentment, la *s* se sonoritza encara que sigui escrita amb *ç*: *lluç i rap*, *braç armat*, que cal pronunciar *llu-zirap*, *brazarmat*, amb *s* sonora.◆

«Cobrar-se»? «sortir-se»?

JAUME VALLCORBA I ROCOSA

En català, el verb *cobrar* mai no és reflexiu, mai no és pronominal. Per això ens sorprèn que, de tant en tant, parlant d'accidents ens surtin amb explicacions com les següents:

- «L'accident *s'ha cobrat* tres vides», en comptes, per exemple, de: «*s'ha emportat* tres vides» o «L'accident *ha destruït* tres vides», etc.
- «Ahir les carreteres catalanes ja es *van cobrar* set vides», en lloc de, posem per cas, «... ja *s'han endut* (o, *se'ns han endut*) set vides».
- «Una violenta onada de protestes a la capital del país es *va cobrar* cinc vides», que podria dir-se: «... a la capital del país *va provocar la pèrdua* de cinc vides».

— La botiguera *s'ha cobrat* cinc pessetes de més», on pertocava de dir: «La botiguera *m'ha cobrat* cinc pessetes de més».

Tampoc *sortir* no és reflexiu, i, tanmateix, sentim dir: «El cotxe va patinar i *va sortir-se* de la carretera», quan calia haver dit «El cotxe va patinar i *va anar-se'n* de la carretera», o, secundàriament, «*va sortir* de la carretera», o «*va patinar i va anar a parar fora* de la carretera».◆

